

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

НАКОНЕЧНА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 342.951:351.746.1:351.86

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПИТАННЯ
ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Київ – 2023

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий консультант

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор юридичних наук, професор

Дрозд Олексій Юрійович

Бюро економічної безпеки,

керівник департаменту організації забезпечення діяльності

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Соболь Євген Юрійович,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
ректор

доктор юридичних наук, професор

Золотарьова Наталія Іванівна,

Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри поліцейського права

доктор юридичних наук

Сергієнко Наталія Артурівна,

Київський університет імені Бориса Грінченка,
професор кафедри публічного права

Захист відбудеться «26» грудня 2023 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Кожна держава наділена привілейованим правом самостійного вирішення питань національної безпеки. Це означає, що будь-яка загроза (якщо вона є реальною та належно обґрунтованою як така) може бути ліквідована у спосіб, який керівництво держави вважає доцільним та необхідним. Практика сьогодення свідчить, що глобальна безпека світового співтовариства пронизана загостреними проблемами, що виникли внаслідок цієї усталеної догми, адже в обхід необхідності доведення та обґрунтування наявності реальної загрози для національної безпеки, окремо взяті країни, зловживаючи цим правом, фактично підривають увесь світовий безпековий порядок.

Усвідомлення цієї проблеми та пошук ефективних правових механізмів її вирішення має як національний, так і міждержавний характер. Зокрема право ЄС містить низку застережень щодо національних законодавств країн його членів в аспекті необхідності уніфікації підходів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки (більшою мірою дотримання прав людини та громадянина), наявності у механізмі його реалізації адекватних та ефективних гарантій унеможливлення зловживання державно-владними функціями.

Наразі Україна, як і більшість європейських країн, стоїть перед важким вибором: як забезпечити захист національних інтересів та цінностей за наявності фундаментальних дисбалансів світового розвитку, що неминуче негативно позначається на нинішній моделі глобального правопорядку (геополітична напруженість, соціальна нерівність, енергетична та продовольча криза тощо). Зокрема у січні 2023 року Всесвітній економічний форум оприлюднив звіт про глобальні ризики за 2023 рік. За прогнозами експертів відновлення стабільності з відродженням глобальної стійкості є вірогідним на 9% у найближчі десять років¹. Втім саме для України це питання є особливо актуальним, адже її безпекове середовище більше не можна сприймати як передбачуване. Насамперед причиною цьому є війна, розв'язана Російською Федерацією. Вона зумовила активізацію захисних механізмів, оптимізація яких відбувалась за методом «спроб і помилок», який хоч і довів свою ефективність у контексті формування потужного та цілісного адміністративно-правового механізму захисту національної самобутності, гідності та волі українського народу, його державності, незалежності і територіальної цілісності, проте все ще є недосконалим в інституційному та нормативному аспектах.

Вирішити ці проблеми необхідно шляхом формування виваженої та стратегічно-планової політики у сфері національної безпеки, що є складним завданням, оскільки необхідно враховувати сучасний стан безпекового середовища в країні у поєднанні з євроінтеграційними процесами, які значно ускладнились після отримання Україною статусу кандидата у члени ЄС. Тому доцільною є кооперація та координація європейських зусиль, які, з одного боку, будуть направлені на відсіч загарбницьких потуг керівництва Російської

---

¹The Global Risks Report 2023 18th Edition (In partnership with Marsh McLennan and Zurich Insurance Group). *World Economic Forum*, January 2023. URL: <http://surl.li/nvqwu>

Федерації, а з іншого – сприяння у формуванні нормативно-інституційного поля безпеково-оборонної сфери України, що відповідатиме основам оновленого демократичного світу.

У цьому контексті актуальним вбачається уточнення змісту та сутності адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, адже системного підходу до його розкриття наразі у вітчизняній науковій думці не сформовано, що є негативним фактором, оскільки поєднання науки та практики є одним з найбільш ефективних способів удосконалення процесу вирішення надскладних завдань.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Представлена до аналізу проблематика відзначається потрійним змістом. Мається на увазі, що одна її частина є достатньо висвітленою та вивченою вітчизняними вченими-адміністративістами (наприклад, працями науковців, які досліджували засади теоретичного розуміння концепту «адміністративно-правовий механізм» на прикладі різних сфер життєстрою суспільства та держави), інша стосується безпосередньо його особливостей у сфері забезпечення національної безпеки, а остання – як процесу, що здійснюється в умовах євроінтеграції. Зокрема в останньому аспекті наукові напрацювання вітчизняних вчених відсутні.

Тому джерельною базою для цього дослідження слугували праці таких вчених як: Т. Авакян, Р. Алімов, С. Алфьоров, В. Антонов, О. Безпалова, А. Біденко, К. Біла, О. Бодрук, І. Бойко, О. Бондар, Ю. Бугайко, Т. Бурлай, К. Войтовський, І. Вошко, П. Гай–Нижник, Г. Геба, А. Герасимов, Є. Гетьман, В. Гладкий, Г. Гончаренко, В. Грубов, В. Гурковський, О. Джафарова, О. Дрозд, Д. Дубов, Ю. Душкін, Т. Жук, Н. Золотарьова, С. Іллюк, Б. Калиновський, М. Канда, О. Кобзар, В. Кобринський, З. Коваль, Д. Корнієнко, А. Крупник, П. Круть, А. Кубілюс, А. Кузьменко, В. Курило, К. Куркова, І. Личенко, В. Ліпкан, В. Мадіссон, В. Макарчук, В. Маміч, А. Манжула, О. Маркеєва, Л. Миськів, Н. Мушак, О. Надьон, А. Нашинець-Наумова, В. Оксінь, Л. Палій, Б. Парахонський, І. Патерило, В. Пашинський, М. Пендюра, І. Петрів, О. Полтораков, Г. Пономаренко, С. Попов, О. Радишевська, М. Рачинська, Б. Розвадовський, О. Розмазнін, Р. Сербин, Н. Сергієнко, М. Сірант, М. Сіцінська, Є. Скрипа, Є. Соболев, О. Сокур, Л. Сорока, А. Тарасюк, Т. Ткачук, Я. Троцький, Ш. Фараджов, О. Феденко, Ю. Фролов, А. Халецький, Р. Шаповал, В. Шахов, М. Щурик, Г. Яворська, І. Янчук та інших.

Отже необхідність координації європейських зусиль задля формування стійкої системи глобальної безпеки, непередбачуваність вітчизняного безпекового середовища та наявність значної кількості внутрішньодержавних і зовнішньополітичних криз, неспроможність виконання суб'єктами сектору безпеки та оборони поставлених завдань у межах єдиного узгодженого бачення цілісності їхньої системи, а також недостатня наукова розробленість питань функціональності адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції сукупно обґрунтовують актуальність здійснення цього дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію основних положень Угоди

про асоціацію між Україною та ЄС, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII, Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 687-р, Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 січня 2021 року № 15-р, Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021, Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 117/2021, Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 22 червня 2021 року № 225/2021, Стратегії реформування державного управління України на період 2022-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року № 831-р, Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021, Стратегії комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 348/2021, Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, затвердженої Указом Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021, Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, затвердженої Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021, Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021, Концепції забезпечення національної системи стійкості, затвердженої Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 479/2021, Стратегії інформаційної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021, Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 року № 1155-р, Стратегії забезпечення державної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022, Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року № 224-р. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в комплексному розкритті теоретико-правових і практико-реалізаційних аспектів здійснення стратегічних і тактичних адміністративних дій суб'єктами забезпечення національної безпеки України щодо втілення, охорони, захисту й збереження її національних цінностей та інтересів в умовах перехідного періоду становлення європейською країною в асоційованому аспекті.

Відповідно до поставленої мети, в роботі потрібно розв'язати такі *завдання*:
– схарактеризувати національну безпеку України в умовах євроінтеграції

через призму об'єктної складової адміністративно-правового дослідження;

- здійснити огляд наукового висвітлення проблем забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції;

- визначити принципи, завдання та ризики забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції;

- схарактеризувати сутність і структуру адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції;

- сформуванати поняття та схарактеризувати види адміністративно-правових відносин щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції;

- визначити систему суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції та схарактеризувати адміністративно-правовий статус окремих із них крізь призму приналежності до управлінської і реалізаційної інституційності;

- схарактеризувати форми та методи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції;

- визначити нормативно-правові засади реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції;

- розкрити сутність, особливості та види адміністративних процедур забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції;

- визначити специфіку дозвільних процедур забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції;

- схарактеризувати особливості та види контрольно-наглядових процедур забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції;

- розкрити зміст інформаційно-аналітичних процедур забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції;

- схарактеризувати євроінтеграцію як вектор розвитку адміністративного законодавства щодо забезпечення національної безпеки України;

- визначити шляхи розвитку адміністративно-правового регулювання забезпечення національної безпеки як основи побудови нової безпекової моделі функціонування України;

- сформуванати способи вдосконалення взаємодії державних і громадських інституцій у процесі забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції;

- розкрити зміст новітньої інтерпретації форм та меж громадського нагляду за діяльністю суб'єктів забезпечення національної безпеки.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення функціональності втілення, охорони, захисту й збереження національних цінностей та інтересів України в умовах перехідного періоду становлення її європейською країною в асоційованому аспекті.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції.

Методи дослідження. Дослідження побудовано на основі використання загальноприйнятої системи методів наукового пізнання. Зокрема *аналітичний* метод застосовано під час аналізу та інтерпретації думок вчених протягом усього

дослідження, що дозволило виявити причинно-наслідкові зв'язки між різними точками зору на вирішення конкретного завдання, виокремити найбільш принагідні з таких, а також окреслити зміст їхніх розбіжностей. Аналогічно застосовано методи *аналізу* та *синтезу*, які в єдності надали можливість виявити особливості досліджуваної проблематики, систематизувати отримані дані в єдину систему (розділи 1–4).

Діалектичний та *ідеалістичний* методи використано під час розкриття закономірностей розвитку сучасної парадигми безпекового світосприйняття (підрозділ 1.1), а *функціональний* метод дозволив визначити принципи та завдання забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, схарактеризувати сутність і структуру відповідного адміністративно-правового механізму, а також розкрити особливості інструментального та процедурного аспекту діяльності суб'єктів, відповідальних за його реалізацію (підрозділи 1.3, 1.4, 2.3, розділ 4).

Структурний метод застосовано під час визначення змісту адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, а *гіпотетичний* метод дозволив висунути припущення щодо інтерпретації його складових (розділ 2), а також: схарактеризувати євроінтеграцію як вектор розвитку адміністративного законодавства щодо забезпечення національної безпеки України (підрозділ 4.1), запропонувати способи вдосконалення взаємодії державних і громадських інституцій у процесі забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції (підрозділ 4.3).

За сприяння методу *класифікації* розкрито видову характеристику: принципів, завдань та ризиків забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції (підрозділ 1.3), адміністративно-правових відносин у межах цього процесу (підрозділ 2.1), його суб'єктів (підрозділ 2.1), форм, методів, процедур їхньої діяльності (підрозділи 2.3, розділ 3), а також шляхів розвитку його адміністративно-правового регулювання (підрозділ 4.2).

Метод *тлумачення юридичних норм* і *формально-догматичний* метод забезпечили можливість цілісного аналізу низки нормативних засад, встановлених для окремо піднятих питань у межах розгляду загальної проблематики дослідження (розділи 1–4), а метод *правового прогнозування* дозволив запропоновані шляхи вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції представити як такі, що забезпечать гармонізацію внутрішнього законодавства та практики його реалізації з правовими актами ЄС (розділ 4).

Нормативна база дослідження ґрунтується на Конституції України, законах України «Про національну безпеку України», «Про Кабінет Міністрів України», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про розвідку», «Про санкції», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про медіа», інших законодавчих і підзаконних актах, здебільшого – стратегічно-планового спрямування у цій сфері.

Емпіричну базу дослідження становить узагальнена практика діяльності суб'єктів сектору безпеки та оборони України, зарубіжних держав і міжнародних інституцій, офіційні й публічні матеріали з веб-сайтів ЄС, органів державної

влади України, інтернет-представництва Президента України, урядового порталу, інших суб'єктів, що залучені до процесу забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень, що має предметне спрямування на розкриття організаційної структури та особливостей функціонування узгоджених за метою та цільовим призначенням елементів, необхідних для впровадження в нині чинну систему забезпечення національної безпеки України обов'язкових оптимізацій в контексті входження її у європейський об'єднаний простір забезпечення колективної безпеки та формування належної нормативно-інституційної бази для можливості самостійного захисту національних інтересів та цінностей. У результаті дослідження сформульовано наукові положення та висновки, основними з яких є такі:

уперше:

– крізь призму потрійного сприйняття ризикованості процесу євроінтеграції для України, сформовано систему завдань забезпечення її національної безпеки у вияві таких, що пов'язані з реалізацією: (а) державної безпекової політики у внутрішньодержавному просторі (наприклад, викорінення корупції, мінімізація владного впливу олігархічних структур на прийняття та ефективність здійснення державно-політичних рішень; забезпечення неухильного дотримання принципів законності та верховенства права в країні тощо); (б) державної безпекової політики у зовнішньополітичному просторі (наприклад, налагодження партнерських відносин у сфері колективної безпеки; розвиток співробітництва між сусідніми, європейськими та іншими державами з розвиненою економікою задля протидії російській агресії; формування іміджу країни та її ділової репутації як такої, що здатна чинити вплив на розвиток світової політики тощо); (в) євроінтеграційного курсу розвитку країни (наприклад, посилення інституційної спроможності щодо реалізації завдань та заходів Плану виконання Угоди про асоціацію, прискорення проголошених реформ у сфері національної безпеки та оборони; вирішення внутрішніх економічних проблем та розвиток науково-технологічного потенціалу задля становлення стратегічної привабливості в умовах інтеграції);

– адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції схарактеризовано через теоретичну та практичну площину цінності, сутність якого зведена до наявності системи взаємоузгоджених, взаємозалежних та концептуально об'єднаних спільною метою елементів, які планово адаптовані під ключові вимоги, стандарти та правила безпеково-оборонного законодавства ЄС, а належне функціонування яких сприяє досягненню стану убезпечення України від актуальних на певний період небезпечних факторів, чинників та подій, здатних завдати шкоди як індивідуальній та державній безпеці, так і колективній безпеці загалом;

– обґрунтовано необхідність уведення у науковий обіг категорії «інструментарій забезпечення національної безпеки України» як правового концепту, який є більш принагідним для апелювання у межах адміністративно-

правової галузі наукових знань щодо опису інструментальної складової діяльності уповноважених суб'єктів у цій сфері, що є доцільним з огляду на потребу уникнення плутанини між категоріями «інструменти забезпечення національної безпеки» та «інструменти діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки України»;

– нормативно-правові засади реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції схарактеризовано через: (1) систему чинних нормативно-правових актів різної юридичної сили, наряду спрямованості та предметного змісту, об'єднуючим чинником для яких є консолідація об'єктів регулювання узагальненою метою; (2) загальні й конкретні гарантії у цій сфері, недосконалість та фактична відсутність яких зумовила констатацію необхідності врегулювання на міжнародній арені питання щодо розбудови механізму довгострокового стратегічного співробітництва та партнерства між Україною, ЄС та іншими ключовими країнами (більшою мірою Великобританією та США) задля забезпечення можливості для неї самостійного захисту національних інтересів;

– обґрунтовано необхідність прийняття нової довгострокової Стратегії національної безпеки України, що передбачатиме чітку ідентифікацію ризиків, напрямів та безпосередньо перелік національних інтересів та цінностей України, які підлягають окремо охороні, захисту, реалізації та збереженню з подальшим прийняттям по кожному з таких напрямів Планів дій з деталізацією інституційного та інструментального забезпечення їхнього втілення;

– визначено, що основною формою об'єктивізації інституту громадського контролю (нагляду) у сфері забезпечення національно безпеки України має бути діалогова комунікація, спрямована на унеможливлення вчинення необґрунтованих дій, а у разі наявності таких – розподілення відповідальності за її наслідки, тобто основне призначення цього інституту необхідно переорієнтувати з процедур виявлення порушень у діяльності сектору безпеки та оборони на збір та надання суспільству об'єктивної інформації про хід справ у цій сфері, досягнення та здійснення корегування дій, які виявились малоефективними;

удосконалено:

– етимологічну сутність концепту «національна безпека України» у розумінні: «стану урегульованості суспільних відносин, пов'язаних з реалізацією системи активізованих механізмів втілення, охорони, захисту та збереження національних інтересів і цінностей України», що є різновидом стану урегульованості цивілізаційних процесів, пов'язаних з особистою безпекою людини і глобальними потребами, цінностями людства за якого мінімізований негативний вплив викликів та загроз світовому безпековому середовищу;

– наукове розуміння юридичної природи дозвільної процедури у сфері національної безпеки як такої, що має спрямування на впорядкування діяльності щодо видачі тих дозволів, де об'єктом охорони та захисту є національні інтереси, а право фізичної чи юридичної особи на отримання такого дозволу є другорядним;

– сутнісно-змістове розуміння контрольно-наглядових процедур

забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції у вияві здійснення перевірок належності в реалізації охорони і захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань задля виявлення недоліків та припинення неправомірних/протиправних дій й притягнення винних осіб до відповідальності;

– категорійно-змістове визначення євроінтеграції як процесу, що надає виключну можливість державі, яка відповідає Копенгагенським критеріям, стати частиною об'єднаного (спільними ідеями, цінностями та механізмами їхнього забезпечення) простору через процедуру поетапного наближення національного законодавства до стандартизованої системи правил колективного співіснування;

– наукові положення щодо необхідності запровадження нових моделей побудови взаємовідносин між громадськими інституціями та органами місцевого самоврядування, які ґрунтуватимуться на регіональних стратегіях безпеки для кожного окремого регіону та включатимуть ряд сценаріїв, кожен з яких передбачатиме: (1) конкретні заходи реагування на кризи та небезпеки; (2) показники рівня та обсягу використання ресурсів для забезпечення регіональної політики безпеки; (3) процедури взаємодії між різними сторонами та учасниками;

дістали подальшого розвитку:

– наукові роздуми щодо впливу наукових доробок філософів і юристів минулого на ступінь наукової розробленості питань національної безпеки як таких, що сформували три паралельних парадигми у рамках вирішення проблеми забезпечення безпеки: морально-етична (А. Блаженний, Е. Роттердамський, І. Кант), загального процвітання (Ціцерон, Т. Гоббс, Д. Локк), суспільного договору (Г. Гроцій, Ж-Ж Руссо, Д. Роулз);

– наукові положення щодо сутності адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції як таких, що: (1) є різновидом правових відносин, що формують адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, є його невід'ємною частиною, яка репрезентує основи функціонування цієї системи як цілісної та взаємозалежної від кожного з її компонентів, а також сутність відповідних заходів та процес супроводжувальної діяльності задля виконання її завдань; (2) виникають та функціонують у межах двох парадигм їхнього розвитку (міжнародної та національної), різниця між якими полягає у наявності виключної рівноправності сторін взаємодіючих відносин та відсутності такого імперативу; (3) мають конкретне об'єктне спрямування, зумовлене необхідністю активізації як організаційних дій (службові, кадрові, фінансові аспекти тощо), так і практико-реалізаційних (здійснення реалізаційних, охоронних, захисних, підтримуючих заходів задля убезпечення та нейтралізації загроз об'єктам національної безпеки України);

– наукові обґрунтування щодо того, що система суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції – це складне симбіотично-взаємозалежне правове утворення, елемент системи її забезпечення та складова відповідного адміністративно-правового механізму, що об'єктивується сукупністю органів державної влади та окремих недержавних суб'єктів, які,

використовуючи різноманітні інструменти адміністративної діяльності та менеджменту, покликані своїми діями з одного боку реалізовувати передбачені законодавством заходи щодо створення в Україні належного стану захищеності усіх сфер життєустрою держави та суспільства, а з іншого – виконувати умови євроінтеграційного процесу;

– висунуті припущення, що у сфері національної безпеки з теоретичного дискурсу доцільним до апелювання є термін «адміністративна процедура» у широкому трактуванні його сутності, адже законодавчо визначений підхід (об'єктивований положеннями Закону України «Про адміністративну процедуру») не може бути застосовним повною мірою з огляду на його основну спрямованість, яка зорієнтована на захист прав, свобод чи законних інтересів індивідуалізованих осіб;

– наукові узагальнення, що для ефективного та результативного проведення комплексного та індивідуального огляду сектору безпеки та оборони необхідно попередньо здійснювати такі кроки: (1) визначення пріоритетів та обсягів можливостей об'єкта огляду (причому цьому має передувати визначення єдиного уніфікованого політичного керівництва щодо безпекового та оборонного планування, яке буде визначати загальні цілі та завдання, яких має досягти Україна); (2) визначення основних вимог до спроможностей об'єкта огляду (здійснення перевірки політичних вказівок на предмет їхньої реалізації. Ці обов'язки мають бути покладені на стратегічне командування, результати діяльності якого мають бути основою для розробки узагальненого списку вимог об'єкта огляду (кількісний склад сектору безпеки та оборони, необхідне обладнання, ресурси тощо)); (3) здійснення розподілу вимог і встановлення цілей об'єкта огляду (необхідно зіставити реальні можливості з амбіціями, тобто чітко ідентифікувати куди та як розподілити ресурси, визначити конкретні завдання та уповноважити відповідних суб'єктів на їхнє виконання); (4) забезпечення постійної та безперервної взаємодії між ланками та секторами безпеки та оборони (політичним керівництвом, стратегічним, виконавчим та допоміжними ланками) з метою оперативного корегування виявлених перешкод, консенсусного досягнення необхідних результатів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним монографічним дослідженням у якому всі положення наукової новизни та висновки сформовано автором особисто. У співавторстві з іншими вченими, що мають безпосередній науковий інтерес до тематики дослідження, опубліковано три дослідницькі праці на платформі Web of Science. Наукова стаття «Система суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції» (наукове видання – Amazonia Investiga) репрезентує авторське бачення трактування терміну «система суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції», а також її різновиди за функціональним критерієм з узагальненням про дві площини інституційного аспекту піднятого питання. У межах наукової праці під назвою «Адміністративний примус як метод забезпечення державного оборонного замовлення» (наукове видання – Cuestiones Políticas) автором розроблена загальна концепція статті, наведено науково-доктринальний зміст базових категорій у її межах (наприклад, «метод», «метод

державного управління», «примус» тощо). У науковій публікації «Структура адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції» (наукове видання – Cuestiones Politicas) наведено авторські інтерпретації елементів адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, розкрито їхній зміст та сутність.

Інші публікації написано та видано автором самостійно. Повторно на захист не виносяться положення, ідеї та висновки дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджені та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальшого вивчення проблем адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного законодавства в аспекті розвитку адміністративно-правового регулювання забезпечення національної безпеки України;

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права та адміністративного процесу», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, а також у контексті інших суміжних дисциплін (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти й висновки були оприлюднені на десяти міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема таких: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.), «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у XXI сторіччі» (м. Київ, 17–18 лютого 2021 р.), «Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність» (м. Київ, 19–20 січня 2022 р.), «Взаємодія публічного та приватного права» (м. Київ, 21–22 лютого 2022 р.), «Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування» (м. Київ, 16–17 березня 2022 р.), «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі» (м. Київ, 14–15 червня 2022 р.), «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.), «Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.), «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення» (м. Київ, 13–14 березня 2023 р.), «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з основної частини (вступу, чотирьох розділів, що містять шістнадцять підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 408 сторінок. Список використаних джерел налічує 463 найменування і займає 53 сторінки, додатки викладено на 7 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; окреслено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; описано методи, нормативну, емпіричну основу дослідження; розкрито наукову новизну, особистий внесок до публікацій і теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено апробацію матеріалів дослідження; визначено структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Методологія дослідження адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції» складається з чотирьох підрозділів, у яких схарактеризовано національну безпеку України в умовах євроінтеграції через призму об'єктної складової адміністративно-правового дослідження, здійснено огляд наукового висвітлення проблем її забезпечення, визначено принципи, завдання та ризику такої діяльності, а також сутність і структуру відповідного адміністративно-правового механізму.

У *підрозділі 1.1 «Національна безпека України в умовах євроінтеграції як об'єкт адміністративно-правового дослідження»* здійснено пізнання етимологічної складової концепту «безпека» через призму філософської, соціальної, культурної та правової інтерпретації, розкрито його взаємозв'язок з іншими соціальними цінностями, а також визначено базові критерії розуміння термінів «національна безпека», «міжнародна безпека» та «глобальна безпека».

Стверджується, що специфіка концепту «безпека» обумовлюється його сутнісним змістом, який поєднує ознаки філософського, соціального, культурного та правового явища. Уточнюється, що йому притаманні множинні елементи формування цілісної системи з внутрішніх та зовнішніх зв'язків. Ця система є динамічною та не може бути сприйнятою як абсолют, адже вона не існує виключно завдяки самій собі. Її розвиток є залежним від значної кількості факторів. Акцентується, що за загальними основами розвитку очікується, що суспільство буде постійно прагнути до консенсусно прийнятих цінностей/імперативів (в тому числі щодо питань безпеки), адже усі природні індивідуальні потреби людини вимагають постійного та повного задоволення, що призводить до процесу їхньої інституціоналізації.

Відчуття безпеки визначено як стійке та постійне забезпечення стану спокою й правопорядку у повсякденній взаємодії між членами суспільства. Уточнено, що правопорядок і спокій як соціальні цінності відрізняються від безпеки, оскільки вони виникли як вторинні потреби у вже сформованих суспільствах.

Доведено, що від того як керівництво країни сприймає безпеку, визначаються дії та спрямовуються зусилля задля збереження її цінностей. Юридичне закріплення таких намірів має вияв у програмних безпекових документах. Причому досить тривалий час на форумах, присвячених тематиці безпеки, здійснювались спроби розмежувати національну та глобальну безпеку. З'ясовано, що національна безпека в більшості міжнародних та європейських

актах описується як здатність держави забезпечувати захист загалом та своїх громадян – зокрема. Однак починаючи із кінця 90-х років XX століття з'явилися обґрунтування необхідності зміни парадигми безпеки, де особиста безпека (безпека конкретної людини) є пріоритетною.

Визначено, що глобальна безпека виникла з необхідності протистояти природним явищам чи катаклізмам, а також різним видам людської діяльності, зокрема глобалізації. З'ясовано, що вони створюють фактори, з якими жоден національний апарат безпеки не в змозі впоратися самотійно, а отже – необхідною є міждержавна співпраця. Уточнено, що Україна з моменту проголошення незалежності демонструвала своїми діями готовність до взаємодії та співпраці на засадах рівного партнерства з ЄС та НАТО.

Підрозділ 1.2 «Стан наукової розробленості проблеми забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції» присвячений опису означеної проблеми з позиції науково-доктринальної визначеності у межах адміністративно-правової галузі наукових знань.

Визначено, що в Україні функціонує достатня кількість спеціалізованих науково-дослідних установ задля підготовки кадрів у сфері забезпечення національної безпеки та проведення ґрунтовних наукових досліджень щодо вивчення сучасних проблем у цій сфері.

Уточнено, що найбільший інтерес до розробки питань національної безпеки та її різновидів припадає на період з 2014 по 2023 роки. Це зумовлено, в першу чергу, початком збройного конфлікту між Україною та Російською Федерацією, по-друге – прийняттям Стратегії національної безпеки України у 2015 році, Закону України «Про національну безпеку України» у 2018 році та нової Стратегії національної безпеки України у 2020 році. Виявлено, що наявними є ґрунтовні праці вчених до означеного періоду, однак їхні положення не висвітлюють достатньою мірою ті євроінтеграційні процеси, які відбувалися і тривають в Україні. Також акцентовано про оприлюднення наукових доробок щодо окремих аспектів національної безпеки та процесу євроінтеграції до початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України та активізації нового формату взаємовідносин України з європейським співтовариством і радикальних змін, які мали геополітичне значення (зокрема Брекзит).

Визначено, що для дослідження адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції одне з провідних значень мають праці тих вчених, які були присвячені вивченню специфіки суб'єктів забезпечення національної безпеки України, «традиційних» і «не традиційних» її загроз, а також розрізненню «колективної» та «м'якої» безпеки.

У підрозділі 1.3 «Принципи, завдання та ризики забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції» сформовано поняття та розкрито засадничі елементи наукового розуміння досліджуваних категорій, визначено їх зміст, сутність як взаємопов'язаних та взаємозалежних одна від одної.

Виявлено, що принципи, які визначають порядок формування державної політики у сферах національної безпеки та оборони України повністю

відповідають базовим світоглядним принципам євроінтеграції. Уточнюється, що основоположною є їхня дієвість, адже європейськими експертами вивчаються не тільки нормативно зафіксовані гасла, приписи та норми, а і їхня ефективність у практичному прояві. Констатовано, що такі принципи є основою для формування відповідних завдань. Визначено, що головним завданням держави є створення такої системи забезпечення національної безпеки, яка здатна унеможливити настання стану небезпеки. Задля цього у програмних документах визначаються основні завдання державної політики у сфері забезпечення національної безпеки України, що орієнтовані на як на подальшу євроінтеграцію, так і збереження результатів попередніх модернізацій. Аналіз виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС свідчить як про систематичне виконання усіх запланованих заходів і завдань, так і про нехтування певними зобов'язаннями у цій сфері. Наразі основні завдання щодо забезпечення національної безпеки України направлені на посилення обороноздатності та створення нової системи гарантій безпеки зі сторони зарубіжних партнерів.

Обґрунтовано, що ризиковість процесу євроінтеграції для України може бути схарактеризована через потрійну систему потенційних несприятливих обставин чи подій, які здатні стати загрозою для реалізації її національних інтересів та збереження національних цінностей, що мають вияв у внутрішньодержавній, зовнішньополітичній та внутрішньосоюзній площинах й не обов'язково взаємодіючих між собою. Уточнено, що внутрішньосоюзні ризики є визначальними, адже можуть дестабілізувати вже розпочатий Україною курс на зближення за відсутності об'єктивної вини останньої. Йдеться про: (1) складність процедур і надмірну бюрократизацію усіх процесів, які затягують процедури прийняття і вирішення різних питань; (2) абсолютну залежність від волі однієї країни, яка своїми діями може блокувати прийняття важливих рішень для всієї євроспільноти; (3) популізм і постійне використання у дипломатії фраз з посиленням на європейські цінності без здійснення конкретних кроків; (4) створення амбітних документів із надмірними вимогами до членів в кандидати ЄС.

Підрозділ 1.4 «Сутність і структура адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції» висвітлює зміст забезпечувальної функції держави у цій сфері.

Визначено, що однією з основних державних функцій, проголошених Конституцією України, є функція захисту національних інтересів, суспільних цінностей та благ конкретної особи. Однак трансформація людського розвитку зумовлює як виникнення нових, так і оновлення вже наявних функцій держави якісно новим змістом. Уточнено, що у контексті національної безпеки України в умовах євроінтеграції забезпечувальна функція полягає у формуванні та реалізації напрямків державної політики, що спрямовані на втілення, захист, охорону та збереження суспільно обумовлених державних пріоритетів розвитку безпекових та оборонних можливостей країни, які відповідають основним постулатам права ЄС.

На основі розуміння забезпечувальної функції держави у запропонованому

контексті, сформовано визначення адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, а також представлено його структуру у такому вияві: (1) норми адміністративного законодавства, що визначають: (а) необхідність здійснення забезпечувальної діяльності у сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції, а також умови та підстави активізації реалізаційних, захисних, охоронних та підтримуючих заходів; (б) статус суб'єктів її здійснення, основні принципи їхньої діяльності; (в) сферу функціональності цього механізму та рамки життєустрою об'єктів забезпечення тощо; (2) адміністративно-правові відносини щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції; (3) суб'єкти забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції; (4) форми, методи та процедури забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції; (5) нормативно-правові засади реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції.

Наголошено, що визначення структури досліджуваного механізму є дискусійним питанням з огляду на відсутність єдності думок вчених щодо елементів, які формують структуру адміністративно-правового механізму забезпечувальної діяльності з боку держави. Аналіз думок вчених надав можливість узагальнити, що загалом такі механізми включають: (1) організаційні елементи як-то: норми адміністративного права, об'єктивовані у системі нормативно-правових актів; суб'єкти встановлення й виконання встановлених для конкретного кола правовідносин правил поведінки; об'єкти забезпечення; (2) елементи, які поєднують організаційно-практичний прояв, зокрема такі як правовідносини у сфері його реалізації, принципи та гарантії щодо діяльності втілення його в дійсність; (3) практико-реалізаційні елементи – форми, методи, процедури діяльності уповноважених суб'єктів, а також інформаційно-аналітична діяльність.

Розділ 2 «Характеристика адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції» складається з чотирьох підрозділів, у яких зосереджена увага на структурних елементах досліджуваного механізму, їхньому змісті та сутності.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та види адміністративно-правових відносин щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції»* розкрито зміст заявленої проблематики.

Визначено, що адміністративно-правові відносини щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є різновидом правових зв'язків, породжених існуванням адміністративної норми, що дозволяє/зобов'язує до вчинення певної дії чи утримання від неї задля реалізації конкретного завдання у межах адміністративно-правового механізму реалізації цього процесу. Уточнено, що за міжнародним контекстом розвитку вони є горизонтальними процедурними правовідносинами щодо співробітництва у різних об'єктних сферах. За національним контекстом розвитку здійснено їхній розподіл на дві групи: адміністративно-правові відносини об'єктного змісту та адміністративно-правові відносини суб'єктного змісту. Узагальнено, що адміністративно-правові відносини об'єктного змісту виникають, розвиваються

та припиняються у сфері концептуалізації національних інтересів України, а суб'єктного змісту – у сферах організації та реалізації взаємовідносин між суб'єктами системи забезпечення національної безпеки України.

Наголошено, що здійснений розподіл є умовним, адже існує низка підстав, за якими можна визначити їх видову характеристику (наприклад, за цільовим призначенням, юридичною природою зв'язків; формою вияву загального взаємозв'язку тощо). Тому узагальнено, що адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є такими, що: (1) стосуються формування основ функціонування системи забезпечення національної безпеки в цілому (організаційні); (2) пов'язані із реалізацією відповідних заходів (функціональні); (3) забезпечують супроводження цього процесу (технічні); (4) репрезентують стратегічно-плановий розвиток складових сектору безпеки та оборони і вирішення службових питань (управлінські); (5) об'єктивовані реалізацією державної політики у цій сфері (виконавчі); (6) стосуються здійснення заходів допоміжного характеру (допоміжні); (7) породжені необхідністю забезпечення добробуту всіх громадян та спрямовані на створення необхідних умов для функціонування основних елементів системи забезпечення національної безпеки України (основні); (8) мають власне об'єктне спрямування, дотичне до цієї сфери (опосередковані); (9) характеризуються нерівністю суб'єктів взаємодіючих процесів на основі прямої чи опосередкованої підпорядкованості (субординаційні); (10) породжені необхідністю забезпечення взаємовпорядкування (координаційні); (11) репрезентують наявність обоюдної моделі належної поведінки суб'єктів взаємодіючих процесів зворотного характеру (реординаційні).

Підрозділ 2.2 «Система суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції та їхній адміністративно-правовий статус» висвітлює перелік уповноважених суб'єктів реалізації цього процесу, їхню приналежність до управлінської та реалізаційної інституційності з деталізацією особливостей функціонування окремих з них.

Узагальнено, що система забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є специфічним правовим утворенням, суб'єктний склад якої діє як злагоджений механізм, а цілісність якого є провідною його ознакою.

Сформовано, що система суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції в інституційному аспекті має дві площини: з одного боку управління та реалізація, а з іншого – сприяння. Управління репрезентоване суб'єктами загальної компетенції, що відповідно до положень Конституції України та профільних Законів України є: (1) керівними органами усіх регулятивних процесів, якими опікується держава (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України); (2) керівним суб'єктом у сферах національної безпеки та оборони (Президент України). Своєю чергою, реалізація об'єктивована суб'єктами спеціальної або змішаної компетенції, що наділені правотворчими, координуючими, контрольними, виконавчими та науково-методичними повноваженнями у цій сфері. Окрему функцію в цій системі здійснюють суб'єкти сприяння, які чинять різноманітний вплив на цю сферу

через використання інструментів участі громадянського суспільства (недержавні (неурядові) інституції, у тому числі – вітчизняні і зарубіжні громадські організації).

Схарактеризовано адміністративно-правовий статус Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України та Служби безпеки України як суб'єктів забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції. Наприклад, визначено, що адміністративно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України характеризується такими положеннями: є органом спеціальної компетенції, що з одного боку відповідальний за інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління національною безпекою України, а з іншого – стратегічне планування та управління її системою через координаційні та контрольні повноваження. Наголошено, що нормативне регулювання діяльності Ради вимагає оптимізаційних змін. По-перше, необхідно чітко ідентифікувати її роль та призначення – сприяти чи здійснювати спеціалізоване управління; по-друге, при виокремленні її повноважень та функцій слід враховувати застережні положення права ЄС щодо недопустимості обмеження обсягу прав людини та громадянина (без належного на те обґрунтування) з мотивів національної безпеки.

У підрозділі 2.3 «*Форми та методи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції*» розкрито інструментальний аспект піднятої проблематики.

Запропоновано апелювати категорією інструментарій адміністративної діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, що передбачає своїм змістом форми та методи такої діяльності.

Узагальнено, що формами адміністративної діяльності уповноваженого суб'єкта щодо реалізації його завдань або функцій у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є зовнішнє оформлення такої діяльності у вияві кінцевого результату. Своєю чергою, методами є конкретні способи, що використовуються для отримання такого результату, а також його практичної реалізації. Визначено, що такими формами є: (1) правотворча (реалізуючи свою компетенцію шляхом використання такої форми адміністративної діяльності конкретний суб'єкт здійснює закріплення попередньо сформованих приписів норм права, надаючи їм відповідного оформлення); (2) укладання адміністративних договорів (різновид договірних зобов'язань, що є застосовним у випадку прямого чи опосередкованого дозволу на її використання). Уточнюється, що у цій сфері є два базових різновиди адміністративних договорів – міжнародні та національні. Зокрема міжнародні опосередковують транснаціональні домовленості, суб'єктом укладання яких здебільшого є Уряд (або конкретно – Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України тощо), а національні використовуються, як правило, для врегулювання спільної діяльності, налагодження взаєморозуміння (здебільшого з громадськістю); (3) вчинення інших юридично значущих адміністративних дій (характеризується адміністративним розпорядництвом, тобто застосуванням і виконанням правових норм, наприклад,

прийняття рішення про застосування санкцій, подання звітів, прийняття присяги тощо)

Методами забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції запропоновано вбачати такі: планування, координація, узгодження, аналітична діяльність, застосування санкцій, контроль, нагляд, моніторинг, прогнозування, оцінювання загроз, застосування заходів захисту або реагування тощо. Причому ключовими з таких названо: інформаційні (ті, що використовуються для обміну інформацією та консультування); ідентифікаційні (аналіз, зіставлення, оцінювання тощо, які використовуються для встановлення вірогідних зв'язків між різними даними та процесами); моніторинг (як постійний, так і одиничний, які використовуються для виявлення змін/простежування динаміки розвитку конкретних складових досліджуваної системи) та співпраця (консолідація ресурсів для спільного досягнення задалегідь визначеного результату).

Підрозділ 2.4 «Нормативно-правові засади реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції» присвячено виокремленню системи актів законодавства, що покликані забезпечити правовим полем таку діяльність, а також розкриттю змісту та сутності гарантійних зобов'язань у цій сфері.

Узагальнено, що нормативно-правові засади реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції наразі об'єктивовані Конституцією України, законами України різного спрямування, чисельними підзаконними нормативно-правовими актами, серед яких провідне значення мають ті, що є концепційними та стратегічно плановими, а також міжнародними документами, що містять конкретні домовленості та зобов'язання сторін у цій сфері. Наприклад, за класифікаційним чинником сфери їхнього спрямування, це: 1) нормативно-правові акти, що регулюють забезпечувальну діяльність у сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції – (а) за кількістю та характером суб'єктів здійснення відповідних заходів є односторонніми/двосторонніми/ багатосторонніми; (б) за різновидами заходів є ті, що створюють умови та підстави активізації реалізації/захисту/охорони/підтримки; (в) за юридичною силою настанов такі акти є: конституційними/звичайними законами/ підзаконними/конституційно-судовими; (г) за змістом це інформаційні/консультативні/роз'яснювальні/коопераційні/координаційні 2) нормативно-правові акти, що визначають компетенцію суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції та основні принципи їхньої діяльності – (а) за кількістю суб'єктів-адресатів встановлених норм ці акти одиничні/серійні; (б) за приналежністю суб'єктів-адресатів встановлених норм є ті, що стосуються суб'єктів загальної/спеціальної/змішаної компетенції у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції або суб'єктів сприяння; 3) нормативно-правові акти, що визначають алгоритми діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки України загалом, зокрема в умовах євроінтеграції є внутрішньо-структурними/зовнішніми; 4) нормативно-правові акти, що регулюють організаційні аспекти діяльності суб'єктів забезпечення

національної безпеки України в умовах євроінтеграції є ресурсними/кадровими.

Гарантії, як елемент нормативно-правових засад реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції розподілено на дві групи. Йдеться про загальні гарантії реалізації цього процесу та конкретні гарантії, що є безпосередньо безпековими. Уточнено, що загальні гарантії забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є розпливчастими та такими, що потребують уточнення, а конкретні (гарантії безпеки) – фактично відсутніми, адже Будапештський меморандум є паперовою домовленістю, яка де-факто позбавлена жодних юридичних наслідків за невиконання її положень.

Розділ 3 «Характеристика та зміст окремих видів адміністративних процедур забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції» складається з чотирьох підрозділів, у яких розкрито процедурний аспект реалізації окремих видів адміністративної діяльності суб'єктів реалізації означеної діяльності.

У підрозділі 3.1 *«Сутність, особливості та види адміністративних процедур забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції»* розкрито зміст заявленої проблематики.

Узагальнено, що «адміністративна процедура» – це встановлений законодавством формальний шлях, яким має йти адміністративна дія. Визначено, що існування таких процедур у сфері забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції є гарантією того, що прийняття рішень чи вчинення інших дій уповноваженими суб'єктами є прозорим, а також упорядкованим та ефективним. Ознаками таких процедур визначено: (1) публічність, адже вони регламентуються адміністративними нормами, стосуються публічно-правових відносин у сфері гарантування кожному стану захищеності від реальних і потенційних загроз; (2) нормативна визначеність – їхня наявність фіксується у базових законах, а деталізація поетапності забезпечена підзаконними нормативно-правовими актами; (3) мають особливий суб'єктний склад – реалізуються суб'єктами сектору безпеки та оборони; (4) вчиняються зі спеціальною метою – задля швидкого та економічно ефективного втілення, захисту охорони національних інтересів, збереження національних цінностей України; (5) передбачають стадійність реалізації – складаються з сукупності послідовних дій, що в кінцевому рахунку забезпечують об'єктивізацію завершеної адміністративної дії.

Уточнено, що різновиди таких процедур можна виокремити за різними класифікаційними чинниками та критеріями. Базовими серед таких є їхнє функціональне призначення (зокрема такими є ті, що врегульовують службові та організаційні відносини, а також ті, що стосуються реалізації державної політики у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції) та мета, яка досягається за умов їхнього застосування (наприклад, отримання дозволу кореспондується дозвільними процедурами). Окрім того, такі процедури можна узагальнити до двох базових різновидів – організаційні (внутрішньосистемні), які розраховані на врегулювання діяльності самої організації та поза організаційні (зовнішньосистемні), які стосуються

«зовнішніх» дії, тобто орієнтовані на забезпечення та захист публічного інтересу у цій сфері, а за необхідності – прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб. При чому, такі процедури можуть стосуватись як загальних питань, так і спеціальних.

Підрозділ 3.2 «Дозвільні процедури забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції» присвячений опису сутності поетапності вчинення адміністративної дії, яка пов'язана з наданням окремих адміністративних послуг у цій сфері.

Узагальнено, що зміст дозвільної процедури полягає у встановленні порядку проведення органами виконавчої влади дозвільних дій відповідно до своїх повноважень, який гарантуватиме заявникам право на отримання документа дозвільного характеру за умови дотримання ними усіх законодавчо визначених вимог. Виявлено, що наразі відсутнім є спеціальний нормативно-правовий акт, який має врегульовувати дозвільні процедури у сфері забезпечення національної безпеки України. Спроба їхньої дерегуляції має прояв у межах законопроекту № 8058 «Про прискорений перегляд інструментів державного регулювання господарської діяльності». Уточнюється, що його положеннями безпосередньо не передбачено спрощення бюрократичної процедури отримання документів дозвільного характеру у цій сфері, однак не заборонено застосування його положень до цього кола суспільних відносин.

Оскільки сфера забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є інтеграційною, що об'єднує значне коло суспільних відносин, визначено, що класифікаційних чинників розподілу дозвільних процедур у цій сфері є безліч. Уточнено, що такими є лише ті, що врегульовані спеціальним законодавством та стосуються захисту національних інтересів у спосіб регулювання діяльності, що потребує легалізації з боку держави. Наприклад, щодо використання землі та екологічної безпеки, такі процедури можуть стосуватись водокористування, землекористування, рослинництва, землеустрою, лісгосподарства, надрокористування, поводження з відходами, перевезення небезпечних вантажів тощо. Акцентовано, що особливо важливими є ті, що стосуються ядерної складової. Також такими процедурами є ті, що передбачені законодавством, яке регулює діяльності у сфері медіа (особливо – під час запровадження правового режиму воєнного стану). Схарактеризовано процедуру надання дозволу на тимчасове мовлення.

Узагальнено, що такі процедури повинні бути розроблені таким чином, щоб одночасно захищати публічні інтереси або суспільні потреби, а також особисті права та інтереси осіб.

У *підрозділі 3.3 «Контрольно-наглядіві процедури забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції»* схарактеризовано сутність заявленої проблематики.

Визначено, що предметом контролю і нагляду у досліджуваній площині з одного боку є перевірка підконтрольних суб'єктів дозвільної системи, а з іншого – ефективність функціонування системи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. За цим критерієм схарактеризовано дві групи контрольно-наглядівих процедур, що мають власні різновиди, зокрема:

1) функціонування яких обумовлено дозвільною системою. Як приклад, контрольно-наглядова процедура забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції у сфері медіа, в першу чергу, спрямована на забезпечення створення оптимального режиму функціонування правового поля для розвитку вітчизняної моделі комунікаційного середовища всередині країни, що відповідатиме суспільним запитам, вимогам європейського законодавства та стратегічним пріоритетам розвитку України. Причому аналогічно можна визначити й інші контрольно-наглядові процедури забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції у дозвільній сфері, єдиною відмінністю між якими буде об'єктна складова; 2) наявність яких є наслідком функціонування та розвитку системи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. Такі процедури є порядком здійснення цілеспрямованої діяльності суб'єктів цієї системи, що здійснюється з метою оцінювання здійснених дій та прийнятих рішень підконтрольними чи підзвітними їм суб'єктами. У зазначеному контексті йдеться про: (а) контрольно-наглядові процедури за дотриманням законодавства та європейських стандартів у сфері забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції. Сутність такої процедури зводиться до перевірки виконання законодавчих приписів щодо слідування усіх етапів процедурної діяльності, виявлення відхилень від встановлених правил та усунення перешкод, що можуть провокувати наявність таких відхилень; (б) контрольно-наглядові процедури щодо змісту і стану реалізації стратегій, доктрин, концепцій, державних програм та планів щодо забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції. Їхня сутність репрезентується зіставленням запланованого та бажаного до отриманого результату; (в) контрольно-наглядові процедури щодо рівня ресурсного забезпечення суб'єктів секторів безпеки та оборони. Сутність такої процедури зводиться до аналізу співвідношення потреб кадрового, технічного, матеріального, фінансового, нормативного, методологічного та іншого спрямування; (г) контрольно-наглядові процедури належного використання ресурсів, зокрема бюджетних коштів та фінансової допомоги, що надається європейськими партнерами. Змістом цих процедур є виявлення неефективного чи нецільового використання коштів, ресурсів, допомоги, що були надані для забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції.

Уточнено, що контрольно-наглядові процедури щодо ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції можна класифікувати також за суб'єктами та видами здійснення демократичного цивільного контролю, які зазначені у Законі України «Про національну безпеку України». Схарактеризовано контрольно-наглядові процедури при здійсненні парламентського контролю.

Підрозділ 3.4 «Інформаційно-аналітичні процедури забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції» присвячений опису особливостей порядку здійснення комплексного та індивідуальних оглядів сектору безпеки та оборони.

Визначено, що зміст як комплексного, так і індивідуального огляду сектору безпеки та оборони полягає в тому, щоб створити рамки, в межах яких можна

узгодити заходи з планування на національному та європейському рівнях, щоб усі учасники і партнери змогли сформувати необхідні ресурси та визначити свої можливості найефективнішим способом. Це має сприяти своєчасній ідентифікації, розробці та постачанні необхідного діапазону сил для забезпечення національної безпеки. З'ясовано, що порядок проведення таких процедур встановлюється Кабінетом Міністрів України, а організація планування визначається у рішеннях Ради національної безпеки і оборони України, які вводяться в дію Указом Президента України. Однак щодо організації проведення огляду розвідувальних органів України та загальнодержавної системи боротьби з тероризмом акцентується, що порядок їхнього проведення визначається Президентом України, а організація і контроль покладається на Службу безпеки України. Науково-методичне забезпечення проведення усіх таких процедур здійснює Національний інститут стратегічних досліджень.

Уточнено, що у межах комплексного огляду сектору безпеки та оборони визначаються шляхи та засоби досягнення цілей, викладених у Стратегії національної безпеки України. На підставі цієї процедури визначається куди спрямувати зусилля та зосередити наявні ресурси, а також яким ризикам і політикам віддавати пріоритет. Виявлено, що в умовах прагнень отримання повноправного членства України в ЄС та НАТО, до проведення таких інформаційно-аналітичних процедур у сфері національної безпеки залучаються представники Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи високого рівня та Консультативної місії ЄС з питань реформування сектору цивільної безпеки України. Виняток становлять інформаційно-аналітичні процедури огляду розвідувальних органів України.

З'ясовано, що процес проведення процедури комплексного огляду сектору безпеки та оборони не передбачає механізму відповідальності посадових осіб за невчасне чи нерезультативне її проведення.

Розділ 4 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції» складається з чотирьох підрозділів, у яких розкрито оптимізаційні вектори, які забезпечать гармонізацію внутрішнього законодавства та практики його реалізації з правовими актами ЄС.

У підрозділі 4.1 «Євроінтеграція як вектор розвитку адміністративного законодавства щодо забезпечення національної безпеки України» визначено ключові європейські вимоги, які мають бути виконані у рамках оптимізації адміністративного законодавства України у цій сфері.

Визначено, що на сучасному етапі акти *acquis* ЄС репрезентують необхідність модернізації вітчизняного законодавства та практико-реалізаційної діяльності суб'єктів сектору безпеки щодо: (1) управління міграційними процесами, оптимізації процедур надання притулку, встановлення єдиних правил законної імміграції, яка сприяє соціальній адаптації, у тому числі встановлення мінімально граничного рівня асигнувань на ці цілі; (2) процедур обробки персональних даних у цілях міждержавної співпраці в умовах глобалізації, що мають базуватись на засадах свободи, безпеки та справедливості;

(3) функціонування єдиної системи архівування зображень фальшивих та справжніх документів в Інтернеті задля розвитку можливостей протидії шахрайству з документами; (4) формування системи превентивних та реакційних дій щодо функціонування внутрішнього газового ринку в умовах кризових ситуацій; (5) наявності технічних специфікацій для тривожної та сигнальної зброї у разі її перероблення у вогнепальну задля уникнення можливості імпортування такої до Союзу, впровадження та оптимізації процедур перевірок та обміну інформацією про хід їхнього здійснення; (6) перегляду вимог до оцінки відповідності щодо вибухових речовин, які імпортуються до Союзу, встановлення відповідних вимог для операторів ринку щодо маркування, супровідної документації тощо; (7) регулювання маркетингу та використання прекурсорів вибухових речовин, у тому числі встановлення граничних концентрацій для певних прекурсорів, введення обмежень щодо їхнього надання, введення, володіння та використання (окрім професійного), запровадження звітності та можливості для суб'єкта господарювання на законних підставах відмовити клієнту в його обслуговуванні; (8) специфіки експлуатації безпілотних літальних апаратів, зменшення ризиків від їхнього застосування, реєстрації таких об'єктів, маркування і сертифікації тощо.

Підрозділ 4.2 «Шляхи розвитку адміністративно-правового регулювання забезпечення національної безпеки як основа побудови нової безпекової моделі функціонування України» присвячений розкриттю вказаної проблематики.

Визначено, що системність, стійкість, безперервність, ефективність та результативність державного управління у сферах національної безпеки та оборони вимагає: (1) визначення пріоритетів та обсягів можливостей кожного підвиду національної безпеки; (2) посилення міжвідомчої взаємодії, налагодження постійних комунікацій; (3) оптимізації повноважень Ради національної безпеки і оборони України та Президента України; (4) забезпечення системності у прийнятті стратегічних рішень; (5) оптимізації механізмів запобігання нецільового використання бюджетних коштів; (6) відновлення виробничих потужностей космічної промисловості; (7) удосконалення механізмів протидії насильству, у тому числі в інформаційній сфері, що мають прояв шляхом кіберзалякування, кібершантажу тощо; (8) вирішення проблем: множинного громадянства; дублювання повноважень суб'єктів сектору безпеки та оборони (наприклад, Ставки Верховного Головнокомандувача та Военного кабінету); забезпечення реалізації прав національних меншин; гендерної нерівності та інших.

Запропоновано: (1) впровадити щорічне анкетування суб'єктів сектору безпеки та оборони щодо їхніх потреб та реальних можливостей щодо виконання запланованих завдань на конкретний період; (2) розробити та впровадити процедури постійної міжвідомчої взаємодії та систематичної комунікативної діяльності між суб'єктами сектору безпеки та оборони, здійснити розподіл функцій при такій взаємодії; (3) визначити Раду національної безпеки і оборони України координаційним органом при Президентові України, що здійснює забезпечення політичного контролю та стратегічне управління з питань національної безпеки та оборони; інститут Президента України об'єктивувати

реалізацією політичного керівництва та контролю у цій сфері, що передбачає необхідність внесення змін до пункту 1 частини 1 статті 106 та частини 1 статті 107 Конституції України, а також відповідних змін у межах положень Законів України «Про Раду національної безпеки і оборони України» та «Про національну безпеку України»; (4) розробити та ввести в дію акти стратегічного планування, найбільш актуальним з яких визначено План дій щодо захисту основних національних інтересів України як об'єктивізації намірів відстояти незалежність, суверенітет та територіальну цілісність; (5) задля оптимізації механізмів запобігання нецільового використання бюджетних коштів удосконалити контрольно-наглядові та аудиторські процедури, що передбачатимуть постійний та ретельний моніторинг здійснюваних операцій; посилити інститут службової відповідальності; залучити громадськість до контролю за використанням бюджетних коштів; удосконалити процеси розподілу та витрачання коштів тощо; (6) з метою відновлення виробничих потужностей космічної промисловості поліпшити інвестиційний клімат задля створення належних умов науково-технологічного розвитку, модернізації науково-дослідних центрів та лабораторій, проведення науково-дослідної діяльності тощо; розробити та впровадити нові методи конструювання та виробництва, що передбачає попереднє створення належної освітньої складової; здійснювати подальший розвиток міжнародних відносин; спростити процедури оподаткування для суб'єктів космічної діяльності, забезпечити державну підтримку стартапів тощо; (7) оптимізувати діяльність суб'єктів протидії насильству (здебільшого в інформаційній сфері) та здійснення інформаційно-просвітницької діяльності серед населення, щоб підвищити їхню свідомість та зменшити толерантність до його проявів.

У підрозділі 4.3 «Вдосконалення взаємодії державних і громадських інституцій у процесі забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції» визначено місце і роль суб'єктів сприяння як окремої ланки системи забезпечення національної безпеки, а також розкрито основні напрями оптимізації їхньої взаємодії з державним сектором.

Уточнено, що поряд з терміном «громадські інституції» у сфері забезпечення національної безпеки активно застосовуються такі як: «недержавні інституції», «приватний сектор», «громадянське суспільство», «громадські інституції». Зокрема під недержавними інституціями у сфері забезпечення національної безпеки запропоновано розуміти сукупність громадян, які об'єдналися у законний спосіб у певні об'єднання як із загальною метою (наприклад, збереженням миру та безпеки чи сприяння у вирішенні інших глобальних проблем), так і задля виконання окремих завдань у межах конкретного напрямку реалізації державної політики у цій сфері. Обґрунтовується думка, що «громадські інституції» є ширшою категорією, адже включає не тільки об'єднання громадян, а й конкретного індивіда. Визначено, що термін «приватний сектор» характеризується ще більшим охопленням суб'єктного складу, а категорія «громадянське суспільство» – має дещо іншу сутність, зокрема об'єктивує приналежність його складових до неприбуткових недержавних інституцій.

Виявлено, що чинне законодавство використовує такі категорії як: «громадяни» та «громадські об'єднання» у контексті добровільної їх участі у забезпеченні національної безпеки. Визначено, що останні поділяються на: (1) міжнародні недержавні (неурядові) організації (наприклад, Міжнародна Федерація Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, Європейський інститут миру, Міжнародна кризова група тощо). Їхня діяльність є додатковим аналітичним інструментом у цій сфері, а у окремих випадках має координаційний та матеріально-технічний характер; (2) зарубіжні та (3) національні, діяльність яких є важливим легальним впливом на процеси управління державними справами через наглядові, інформаційно-аналітичні та консультативні функції, а також є додатковим джерелом необхідних ресурсів. Об'єднуючим фактором для таких організацій є використання інструментів участі громадянського суспільства у питаннях врегулювання окремих аспектів функціональності цієї сфери.

Доведено, що оптимізацію взаємодії державних і громадських інституцій у процесі забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції необхідно розглядати у комплексному вимірі, тобто без відриву від загальної системи недержавних суб'єктів, залучених до цього процесу. Зокрема необхідним є: (1) реалізація механізму забезпечення національної системи стійкості; (2) законодавче врегулювання надання суспільно значущих послуг у цій сфері; (3) удосконалення положень чинного законодавства в аспекті визначення суб'єктного складу сектору безпеки та оборони; (4) забезпечення умов для активізації недержавних гравців на ринку озброєння; (5) впровадження нових моделей побудови взаємовідносин недержавних суб'єктів з органами місцевого самоврядування у цій сфері; (6) підвищення рівня підготовки фахівців у сфері стратегічних комунікацій; (7) створення спеціалізованих центрів управління/координації.

Підрозділ 4.4 «Новітня інтерпретація форм та меж громадського нагляду за діяльністю суб'єктів забезпечення національної безпеки» присвячений розкриттю змісту та сутності оновленого розуміння ролі інституту громадського контролю (нагляду) у сфері забезпечення національної безпеки.

Уточнено, що право громадського контролю (нагляду) у цій сфері належить без винятку кожному громадянину. Його реалізація може бути безпосередньою чи опосередкованою. Акцентовано, що незалежно від форми його реалізації, процедурний аспект має бути нормативно врегульованим.

Виявлено, що основний вид реалізації права громадського контролю (нагляду) у сфері забезпечення національної безпеки об'єктивований через діяльність громадських рад у формі відповідного партнерства. Попри те, що при більшості державних органів, що входять в сектор безпеки та оборони створені відповідні громадські ради, чинне законодавство не містить спеціалізованої норми, що визначає процедуру їхньої участі при здійсненні громадського контролю (нагляду) за сектором безпеки. Означене є підставою для внесення змін і доповнень до Закону України «Про національну безпеку України» та Постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 жовтня 2010 року № 996.

Окремо зазначено про доцільність запровадження інституту антикорупційних громадських рад при ключових суб'єктах сектору безпеки та оборони.

Визначено, що наразі основною формою громадського контролю (нагляду) за діяльністю суб'єктів забезпечення національної безпеки є громадсько-державне партнерство. Висунуто припущення про можливість виокремлення серед цієї форми спеціалізованої – діяльності засобів масової інформації, адже в Законі України «Про національну безпеку України» окремо визначається, що засоби масової інформації попри те, що не входять в систему суб'єктів громадського нагляду, але через висвітлення різних питань щодо забезпечення національної безпеки інформують тим самим громадянське суспільство про її стан та проблеми.

Акцентовано, що результати авторського соціологічного опитування думки громадян України репрезентують досі сталу позицію слабкості інституту громадянського суспільства та необхідності забезпечення суспільної трансформації сприйняття його основ і переваг. Зокрема попри те, що суспільство прагне до повного підконтролення собі суб'єктів сектору безпеки та оборони (про це зазначило 87% респондентів), чинити реальний особистий вплив на прийняття державних рішень більшість з них не готові (61% опитаних є проти). Окрім того, виявлено, що громадяни недостатньою мірою вірять в те, що вони здатні чинити такий вплив (46% респондентів вважають, що це декларативні гасла). І загалом значна частина опитаних (76%) переконана, що функцію громадського контролю (нагляду) мають здійснювати фахівці, а не пересічні громадяни, що загалом є правильним твердженням.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведене теоретичне узагальнення й нове розв'язання наукової проблеми теоретико-правових та практичних засад забезпечення функціональності втілення, охорони, захисту й збереження національних цінностей та інтересів України в умовах перехідного періоду становлення її європейською країною в асоційованому аспекті. У результаті дисертаційного дослідження сформовано низку висновків і рекомендацій, основні з них такі:

1. Визначено, що суспільний розвиток передбачає необхідність встановлення правопорядку та забезпечення стану спокою як на підконтрольній території конкретної країни, так і в глобальному цивілізаційному вимірі. Доведено, що сучасні виклики вимагають нового та ширшого розуміння національної безпеки – такого, яке полегшує координацію між внутрішньою та зовнішньою політикою, а також різними підвидами національної безпеки – економічною, екологічною, військовою, безпекою охорони здоров'я тощо. Узагальнено, що необхідність формування адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України, враховуючи вітчизняний євроінтеграційний курс та сучасні реалії тривалого військового протистояння з Російською Федерацією, є актуальним питанням, яке потребує наукового супроводу та належного теоретичного обґрунтування. Причому на рівні з проблемою російської агресії щодо України відсутність ефективних державно-

політичних рішень, стрімкі технологічні зміни, деструктивна пропаганда, слабкість системи охорони здоров'я, брак фінансових ресурсів та інші негативні фактори та виклики також становлять загрозу для вітчизняної національної безпеки, а отже – мають бути враховані під час формування нової безпекової моделі функціонування України.

2. Виявлено, що євроінтеграція, як і протилежний їй процес – дезєвроінтеграція та дотичні до них проблеми загалом є перспективними напрямками наукових досліджень та особливо актуальними для адміністративно-правової галузі наукових знань у контексті розробки питань забезпечення національної безпеки України. З-поміж іншого це можна обумовити відсутністю системного підходу до розкриття питань адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції у вітчизняній науковій думці, адже вчені здебільшого зосереджують свої наукові пошуки на особливостях окремих його елементів та тільки іноді – взаємозв'язках між ними. Доведена актуалізація дослідження питань національної безпеки України з позицій системного підходу в умовах європейських геополітичних трансформацій, розробки нових категорій, їх узгодження з загальноприйнятими європейськими конструкціями, формування адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки на оновлених засадах з урахуванням сучасних загроз національним інтересам та цінностям України в умовах російської інтервенції.

3. З'ясовано, що завдання, ризики та принципи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є взаємопов'язаними та взаємозалежними об'єктивними категоріями, формування, виконання й врахування яких становить основу для функціонування ключових елементів системи управління процесом зближення та об'єднання вітчизняної й європейської правових систем у сфері спільної безпеки та обороноздатності. Зокрема принципи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є ціннісно-ідеологічним підґрунтям для формування його завдань, а ризики – потенційними чинниками негативного впливу на процес їхньої реалізації. Доведено, що загалом ризиковість процесу євроінтеграції є двосторонньою і більшою мірою питання про повноцінне членство в ЄС залежить від факторів ефективності євроінтеграційної політики, її адаптивності під мінливі процеси глобалізаційних змін. Тому при формуванні державної політики щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції необхідно враховувати не тільки внутрішньодержавні ризики, а й обставини та події, які виникають у ЄС в умовах кризових процесів.

4. Визначено, що адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є категорією адміністративно-правової науки, що має, по-перше, теоретичну цінність. Це обумовлюється відсутністю легального його визначення в актах законодавства та й загалом відповідного апелювання ним у законодавчих положеннях. Проте ця категорія є широко застосовною у межах наукової доктрини, адже за її допомогою здійснюється опис: закономірностей розвитку системи забезпечуваних дій щодо втілення, охорони, захисту та збереження національних

цінностей та інтересів України в умовах перехідного періоду становлення її європейською країною в асоційованому аспекті; взаємозв'язку між об'єктами та суб'єктами їхнього здійснення у теоретичному та фактичному проявах; організаційної структури та особливостей функціонування узгоджених за метою та цільовим призначенням елементів, призначених для впровадження в нині чинну систему забезпечення національної безпеки України необхідних оптимізацій задля входження її у європейський об'єднаний простір забезпечення колективної безпеки. По-друге, він має практичне значення, адже розкриває внутрішню сукупність станів його здійснення, репрезентує систему юридичних засобів, які чинять відповідний вплив на адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, дієвість яких можна об'єктивно оцінити за сукупними показниками ефективності та результативності напрямків реалізації державної євроінтеграційної політики у цій сфері. Доведено, що структура адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є аналогічною базовим елементам будь-якого іншого адміністративно-правового механізму забезпечувальної діяльності. Ці елементи можуть бути з одного боку нормативними, інституційними, інструментальними, аналітичними тощо; а іншого – організаційними, практико-реалізаційними та змішаними.

5. Доведено, що адміністративно-правові відносини щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції виникають та функціонують у межах міжнародної та національної парадигм їхнього розвитку. Згідно міжнародної парадигми, ці адміністративно-правові відносини породжені міжнародними правилами поведінки колективного співіснування держав, що мають вияв у адміністративних домовленостях. Такі домовленості можуть стосуватись широкого кола питань, – сфери забезпечення як колективної безпеки загалом, у тому числі Європейського континенту, так і безпосередньо національної безпеки України. Своєю чергою національна парадигма розвитку адміністративно-правових відносин щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції стосується правил взаємодії об'єктів та суб'єктів системи забезпечення національної безпеки України у контексті чотирьох протилежних, однак взаємозалежних напрямів – внутрішньої та зовнішньої, державної та соціальної, традиційної та нетрадиційної, індивідуальної та колективної безпеки.

6. Визначено, що система суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є складним правовим утворенням, яке семантично може бути ототожене переліком державних структур та організацій, а також сукупністю представників громадянського сектору на яких законодавчо покладено обов'язок здійснювати оборонні та безпекові заходи, адаптовані під вимоги, стандарти та правила ЄС. Крізь призму приналежності до управлінської і реалізаційної інституційності визначено, що: (1) адміністративно-правовий статус суб'єктів загальної компетенції у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції як категорія адміністративно-правової галузі наукових знань репрезентує сукупний вияв функціональних спроможностей Президента України, Верховної Ради України та

Кабінету Міністрів України як управлінської ланки, що своїми рішення та діями об'єктивізує наявність ефективного регулятивного підґрунтя для належного виконання поставлених завдань у цій сфері. Уточнюється, що загалом зазначені суб'єкти є репрезентацією керівного складу цієї системи, що одночасно відповідальні як за розробку окремих реформаційних змін та напрямів розвитку безпеково-оборонного законодавства на основі європейських цінностей і стандартів, так і реалізацію визначених заходів, що входять до сфери їхньої компетенції як суб'єктів зі спеціальними забезпечувальними функціями; (2) адміністративно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України та Служби безпеки України як суб'єктів спеціальної компетенції у сфері забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції у змістово-сутнісному аспекті характеризує сукупність встановлених законодавчими актами задач, цілей та функцій, реалізація яких є їхнім прямим обов'язком та має вияв у інформаційно-аналітичній площині, яка, в свою чергу, є підставою для прийняття управлінських рішень (Рада національної безпеки і оборони України,) та здійснення правоохоронних заходів щодо ліквідації загроз державній безпеці (Служба безпеки України). Акцентовано, що для досліджуваних суб'єктів характерною є необхідність позбавлення їх невластивих функцій та обмеження обсягу повноважень, що відповідатимуть меті їхнього функціонування у дискурсі європейського майбутнього України. При цьому Рада повинна мати більш гнучкий обсяг правових можливостей у порівнянні зі Службою, діяльність якої має виключати можливість застосування дискреції. Нормативного врегулювання потребує також питання виникнення несприятливих правових наслідків від їхньої діяльності (встановлення мір юридичної відповідальності) у тому числі за прийняті ними протиправні рішення та неналежну реалізацію функціональних обов'язків, адже забезпечуючи публічний інтерес вони обов'язково мають враховувати європейські стандарти мінімального допустимого рівня захисту особистих прав та цінностей людини і громадянина з неможливістю їхнього безпідставного обмеження.

7. Доведено, що попри більш детальне наукове обґрунтування вчення про форми та методи адміністративної діяльності уповноважених суб'єктів, для сфери забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції більш принагідним для апелювання є інститут інструментів їхньої діяльності. Обґрунтовано зазначену тезу тим, що: європейське правове та наукове поле використовують категорію «інструменти» у контексті знаряддя для реалізації певного процесу; для опису явища, що чинить певний визначений вплив. Наприклад, інструментами управління є стратегія, інформація, аналітична діяльність тощо. Своєю чергою, інструментом забезпечення національної безпеки, наприклад, вважається мова чи оперативна і розвідувальна діяльність. Причому вітчизняного аналога формам та методам адміністративної діяльності уповноваженого суб'єкта щодо реалізації його завдань або функцій немає. Тому запропоновано інструментарій забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції розуміти як зовнішній прояв (вольову дію чи свідому бездіяльність) реалізації законодавчо визначених можливостей суб'єктів її забезпечення, що здійснюється способами, обумовленими їхньою компетенцією

(повноваженнями та сферою відання) у цій сфері.

8. Виявлено, що нормативно-правові засади реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції беруть свій початок з моменту проголошення незалежності України. На той час вже було усвідомлення необхідності забезпечення колективної безпеки шляхом партнерства та співробітництва, у тому числі задля зміцнення миру та стабільності Європейського континенту. Їхнє оновлення було зумовлено декількома чинниками, серед яких зокрема: глобалізаційні трансформації; зміни світового порядку в аспекті накопичення сил та впливів з боку окремих держав, що мало наслідком послаблення наявних безпекових систем; закінчення терміну дії підписаних угод; невиконання окремих положень договірних зобов'язань; внутрішні соціально-політичні процеси та кризи України тощо. Доведено, що наразі вони об'єктивовані сукупністю актів законодавства, що покликані забезпечити правовим полем досліджувану сферу та системою обопільних зобов'язань між Україною, ЄС та іншими країнами щодо партнерства та співробітництва задля утвердження України як незалежної європейської держави, що прагне до забезпечення й підтримання загальноєвропейської безпеки.

9. Визначено, що адміністративні процедури забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції – це законодавчо встановлений порядок адміністративної діяльності суб'єктів системи її забезпечення, що регламентує поетапність реалізації організаційних, практико-реалізаційних та технічних аспектів формування режиму законності у цій сфері. Узагальнено, що особливістю більшості таких процедур є їхнє нормативне підґрунтя, яке об'єктивоване Законом України «Про національну безпеку України». Винятком є дозвільні процедури, що врегульовані низкою спеціалізованих нормативно-правових актів, однак реалізація яких має здійснюватися з урахуванням його положень. З'ясовано, що кожна з таких має спрямування на дотримання гарантій забезпечення прав та законних інтересів як індивідуалізованих осіб, так і кожного члена суспільства шляхом практичної реалізації принципу законності, який передбачає вимогу прозорості в прийнятті публічних рішень, що означає наявність механізмів контрольованої діяльності суб'єктів сектору безпеки та оборони, яка аксіоматично є передбачуваною та легітимною, такою, що відповідає суспільним очікуванням.

10. Доведено, що дозвільні процедури забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції характеризуються дуальністю змістової інтерпретації, що має прояв у викривленні сутності принципу справедливості, акцентуація при якому зміщується у бік захисту національних інтересів України. Це є виправданим з огляду на сферу їхнього функціонування, однак зумовлює необхідність визначення більш конкретизованих та чітких підстав і умов розподілу й балансування ідей пріоритетності, адже такі процедури характеризуються інтеграційністю об'єктного спрямування, що не завжди є прямим проявом необхідності зміщення правової ролі індивіда на другорядний план.

11. Визначено, що контрольно-наглядові процедури забезпечення

національної безпеки України в умовах євроінтеграції мають подвійну юридичну природу, яка розкривається у розрізі розвитку адміністративно-правових зв'язків, породжених як дозвільною діяльністю, так і необхідністю забезпечення ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. Їхнє існування не є автономним, на практиці вони тісно взаємодіють одна з одною. Так, наприклад, при проведенні контрольних заходів щодо змісту та стану реалізації стратегічних програм і планів одночасно проводиться аналіз виконання заходів й ефективність виділених коштів на їхню реалізацію. Відповідно, виявляються недоліки як організаційного і нормативного, так фінансового характеру, вирішення яких сприяє своєчасній, ефективній реалізації запланованих цілей і завдань в повному обсязі.

12. Виявлено, що інформаційно-аналітичні та контрольні-наглядні процедури забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції мають об'єднуючий фактор ідентифікації їхньої сутності – вони репрезентують процес аналізу даних, здійснення оцінки фактичної ситуації, що є підставою для вчинення певних дій. Однак ці процедури мають різну функціональну спрямованість, оскільки основна мета інформаційно-аналітичних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції полягає як у віднайденні рішення щодо конкретного практичного завдання, так і у формуванні основи з достовірних даних для довгострокового та середньострокового стратегічного планування розвитку сектору безпеки та оборони. Уточнюється, що такі процедури можуть бути загальними та спеціальними. Запропоновано спеціальними вбачати ті, що слугують інструментом планування, основою для прийняття стратегічних рішень. Ключовими характеристиками таких процедур названо такі: (1) це послідовний і інтегрований процес в якому застосовується підхід, заснований на загрозах/ризиках, який надає достатньо відомостей, щоб формувати сили та засоби, необхідні для виконання поставлених завдань; (2) вони повинні бути достатньо гнучкими, щоб реагувати на різні обставини; (3) за їхнього сприяння забезпечується прозорість прийняття рішень, впровадження євроінтеграційних стандартів і практик, а також відкриваються можливості для використання передового досвіду. Визначено, що спеціальною інформаційно-аналітичною процедурою забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є процедура комплексного огляду сектору безпеки та оборони з уточненням, що наразі вона не передбачає огляди: протиповітряної та протиракетної оборони, космічних сил і засобів, медичного забезпечення, військової науки та технологій, стандартизації та взаємодії, кадрового забезпечення.

13. Визначено, що для України євроінтеграція є основним вектором розвитку адміністративного законодавства щодо забезпечення національної безпеки України, адже передбачає процес наближення національного законодавства до стандартів, правил та цінностей, які є фундаментом цивілізаційного розвитку, основою колективного співіснування держав, народів та націй. За їхнього повного імплементації, управління ризиками та небезпеками стане більш простим та ефективнішим, адже вимоги до такої

діяльності стануть значно вищими, таким, що підтвердили свою результативність. Уточнено, що реформаційні зміни у цьому напрямі мають два вияви: (1) загальний, що репрезентує здебільшого базові аспекти забезпечення стійкості внутрішньої безпеки (наприклад, розвиток вільних засобів масової інформації або розширення прав меншин); (2) спеціальний, який об'єктивує процес покращення як внутрішнього, так і зовнішнього безпекового середовища (процедури стандартизації та сертифікації, митні операції чи транскордонне співробітництво у сфері протидії злочинності тощо).

14. З'ясовано, що в ЄС ключовими орієнтирами безпеки на найближчі десять років визначено розширення можливостей військового та космічного потенціалу, що передбачає збільшення видатків на розвиток оборонних технологічних інновацій, в першу чергу, орієнтованих на протидію кібератакам. Сформовано, що напрями оптимізації адміністративно-правового регулювання забезпечення національної безпеки як основи для побудови нової безпекової моделі функціонування України є такими: (1) нормативний – як внесення змін та доповнень до низки базових нормативно-правових актів у цій сфері (Конституція України, Закони України «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про національну безпеку України» тощо), так і розробка та затвердження (введення в дію) нових актів законодавства (наприклад, Стратегія національної безпеки, План дій щодо захисту основних національних інтересів України як об'єктивізації намірів відстояти незалежність, суверенітет та територіальну цілісність, акти сприяння інтеграції національних меншин в громадянське суспільство тощо); (2) контрольно-наглядовий – підвищення ефективності діяльності інституту демократичного цивільного контролю у цій сфері у тому числі щодо розподілу та використання бюджетних коштів, розвитку участі інститутів громадянського суспільства, впровадження нових інструментів, що сприяють ефективному контролю за станом безпекового середовища (наприклад, електронні системи моніторингу) тощо; (3) інформаційно-координаційний – забезпечення підвищення рівня міжвідомчої координації між сектором безпеки та оборони, розробка та впровадження процедур узгодженої діяльності, напрямів та видів їхньої внутрішньоструктурної та зовнішньої взаємодії; (4) освітньо-культурний – підвищення рівня обізнаності громадян (впровадження системної та постійно здійснюваної інформаційно-просвітницької кампанії щодо інформаційної гігієни в Інтернеті, основ боротьби з тероризмом, інструментів участі у забезпеченні національної безпеки тощо); (5) підвищення рівня демократії – (а) забезпечення транспарентності національної безпеки шляхом систематичного висвітлення інформації про дії та рішення суб'єктів сектору безпеки та оборони, що не підпадають під охоронну дію інформації з обмеженим доступом у формі звітів про використання коштів та ресурсів на виконання запланованих заходів та обслуговування їхньої функціональності. Також цей напрям передбачає оптимізацію процедур постійної та ситуативної взаємодії між сектором безпеки та оборони з усіма зацікавленими сторонами; (б) забезпечення інклюзивності національної безпеки, тобто створення умов для рівного доступу усіх (незалежно від етносу, гендера чи приналежності до окремих категорій осіб) до процесу прийняття державних рішень, гарантування рівного захисту та

інформаційної просвіти у цій сфері, а також відсутності будь-яких упереджень щодо можливості таких осіб брати участь в реалізації безпеково-оборонних заходів та пост конфліктному реформуванні.

15. Визначено, що окремим і важливим напрямом оптимізації вітчизняного адміністративно-правового регулювання забезпечення національної безпеки є правове забезпечення взаємодії державного сектору з недержавними суб'єктами, у тому числі – громадськими інституціями. Задля цього вкрай важливим є розширення меж інституційного складу сектору безпеки з чіткою визначеністю компетенції недержавних суб'єктів, а також розробка відповідних нормативно-правових актів, що об'єктивуватимуть правове поле для державно-приватного партнерства у різних її напрямках. Також необхідно запровадити нові формати співробітництва між цими суб'єктами, у тому числі щодо просування цілей держави, а також створення Національного центру управління/координації всім циклом взаємодії у сфері національної безпеки, який має об'єднати недержавних суб'єктів, урядові установи та інші ключові зацікавлені сторони для виявлення, аналізу, визначення пріоритетів і управління найбільш значущими ризиками (кібернетичними, фізичними, ланцюгами поставок тощо) у інтегрованій спосіб.

16. З'ясовано, що здатність суспільства здійснювати контроль над своїми силами безпеки й оборони зазвичай розглядається як важлива частина демократії. Визначено, що для того, щоб система громадського контролю (нагляду) у сфері національної безпеки працювала ефективно, необхідно забезпечити громадянам доступ до повної та достовірної інформації про діяльність сектору безпеки й оборони. Уточнено, що наразі специфіка діяльності означеного сектору обмежує отримання повної інформації на підставі Закону України «Про державну таємницю» (тобто має певні межі для громадянського контролю (нагляду)). У зв'язку з цим запропоновано закріпити за усіма державними суб'єктами, які мають повноваження у сфері забезпечення національної безпеки, конкретну «зону відповідальності», що підлягатиме обов'язковому контролю (нагляду) з боку громадськості. Висунуто припущення, що це сприятиме створенню передбачуваного, прозорого та підзвітного менеджменту у таких секторах як: (1) людські ресурси; (2) фінансові ресурси; (3) боротьба із корупцією та розбудова доброчесності; (4) інституційне та програмне управління; (5) правила та процедури; (6) кодекси поведінки тощо.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

Статті в періодичних наукових фахових виданнях України:

1. Наконечна І. В. Категорійно-поняттєвий аспект адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції. *Юридична наука*. 2020. № 1(103). Т. 2. С. 126–131.

2. Наконечна І. В. Національна безпека України у контексті євроінтеграційного вектора розвитку. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 5. Т. 3. С. 176–181.

3. Наконечна І. В. Система завдань забезпечення національної безпеки

України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 5. С. 123–128.

4. Наконечна І. В. Ризики забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 6. С. 125–129.

5. Наконечна І. В. Поняття та сутність адміністративно-правових відносин щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 164–168.

6. Наконечна І. В. Різновиди адміністративно-правових відносин щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Юридичний вісник*. 2022. № 6. С. 177–184.

7. Nakonechna, I. Administrative and legal status of entities of general competence in the sphere of ensuring the national security of Ukraine in the context of European integration. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2022. № 11. P. 46–51.

8. Nakonechna, I. Administrative and legal status of the National Security and Defense Council and the Security Service of Ukraine as subjects of national security in the context of European integration. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2022. № 12. P. 34–40.

9. Наконечна І. В. Гарантії забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції: аспект ідентифікації сутності. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 391–396.

10. Наконечна І. В. Сутність дозвільних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Право та державне управління*. 2023. № 1. С. 57–63.

11. Наконечна І. В. Огляд наукового висвітлення проблем забезпечення національної безпеки України в умовах Євроінтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 649–651.

12. Nakonechna, I. Control and supervisory procedures for ensuring national security of Ukraine in the context of European integration. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 6. pp. 137–142.

13. Наконечна І. В. Інформаційно-аналітичні процедури забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Правові новели*. 2023. № 19. С. 77–84.

14. Наконечна І. В. Юридична природа інституту форм та методів адміністративної діяльності уповноважених суб'єктів забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Актуальні проблеми держави і права*. 2023. № 97. С. 123–128.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

15. Наконечна І. В. Поняття та сутність адміністративних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *KELM*. 2022. № 3 (47). С. 311–315 (Республіка Польща).

16. Наконечна І. В. Сутність явища «безпека»: теоретико-правовий

аналіз. *KELM*. 2022. № 6(50). С. 249–253 (Республіка Польща).

17. Наконечна І. В. Види адміністративних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *KELM*. 2022. № 8(52). С. 208–213 (Республіка Польща).

18. **Nakonechna I.**, Blahodarnyi A., Servatiuk L., Makarchuk V., Kobko V. (2022). Framework of national security actors of Ukraine in the context of European integration. *Amazonia Investiga*. Vol. 11. Issue 60. PP. 47–52 DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.5> (*Web of Science*).

19. Наконечна І. В. Нормативно-правові засади реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *KELM*. 2023. № 1(53). С. 268–275. (Республіка Польща).

20. **Nakonechna I.**, Blahodarnyi A., Servatiuk L., Denysenko G., Makarchuk V. (2023). Structure of the administrative and legal mechanism for ensuring national security of Ukraine in the context of European integration. *Cuestiones Politicas*. Vol. 41. Num. 77. PP. 116–125 DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4177.08> (*Web of Science*).

21. Povydysh V., Makarchuk V., **Nakonechna I.**, Tsybulnyk N., Kobko Y. (2023). Administrative coercion as the method for providing state defense order. *Cuestiones poli'ticas*. Vol 41. Num. 78. PP. 579–592 DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4178.40> (*Web of Science*).

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

22. Наконечна І. В. Глобальна та Національна безпека: концептуальні відмінності змісту. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 32–34.

23. Наконечна І. В. Аспекти ідентифікації терміну «безпека». *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у XXI сторіччі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 17–18 лют. 2021 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2021. С. 40–43.

24. Наконечна І. В. Адаптація досвіду НАТО щодо планування процедур огляду сектору безпеки та оборони. *Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 19–20 січ. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 54–57.

25. Наконечна І. В. Сутність безпекових гарантій для України. *Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 21–22 лют. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 39–41.

26. Наконечна І. В. Етимологічний зміст терміну «ризик» у контексті забезпечення національної безпеки. *Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 16–17 берез. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 18–20.

27. Наконечна І. В. Принципи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14–15 черв. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 21–23.

28. Наконечна І. В. Наукова розробленість проблем забезпечення національної безпеки. *Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19–20 жовт. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 55–57.

29. Наконечна І. В. Парламентські контрольно-наглядові процедури щодо забезпечення Національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 15–16 лют. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 117–120.

30. Наконечна І. В. Адміністративно-правові відносини щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції: міжнародний контекст розвитку. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 13–14 берез. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 31–33.

31. Наконечна І. В. Аналіз проведення чотирьох процедур комплексного огляду сектору безпеки та оборони. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 44–46.